

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ · УРОК 81

Практичне заняття. Український самвидав: теми, ідеї, автори.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Український самвидав був способом обійти державну цензуру й поширювати інформацію про права людини, русифікацію, політв'язнів, репресії та українську культуру. Одним із головних самвидавських видань став журнал «Український вісник» В'ячеслава Чорновола.

- пояснити, що таке самвидав
- назвати теми й авторів українського самвидаву
- охарактеризувати «Український вісник»
- пояснити, як тексти потрапляли за кордон і яку роль відігравав «Смолоскип»

1. Основний матеріал

Питання / етап	Що треба знати
Що таке самвидав	Тексти друкували на машинках, копіювали на тонкому папері, ксерокопіювали або перефотографовували й передавали від людини до людини.
Тематика	Порушення конституційних прав, судові й позасудові репресії, русифікація, українофобія, становище політв'язнів, акції протесту, заборонена література.
«Український вісник»	Почав виходити у січні 1970 р. у Львові. Засновником і першим редактором був В'ячеслав Чорновіл.
Перші випуски	До березня 1972 р. вийшло шість випусків журналу.
Передавання на Захід	Примірники потрапляли за кордон, де їх передруковували українські видавництва у США, Німеччині, Великій Британії, Канаді.
«Смолоскип»	Видавництво, засноване 1967 р. у Балтиморі українськими емігрантами, друкувало твори дисидентів, журнали самвидаву й документи УГГ.
Боротьба влади	У липні 1971 р. ЦК КПУ ухвалив постанову про протидію нелегальному поширенню «політично шкідливих» творів.
Репресії 1972–1973 рр.	Нова хвиля переслідувань завдала руху важкого удару, але не припинила самвидав і поширення опозиційної думки.

2. Опорні дати

Дата / період	Подія
1967	Заснування видавництва «Смолоскип» у Балтиморі
січень 1970	Початок виходу «Українського вісника»
липень 1971	Постанова ЦК КПУ про боротьбу з нелегальною літературою
січень 1972	Початок нової хвилі переслідувань опозиціонерів
березень 1972	До цього часу вийшло шість номерів «Українського вісника»

3. Ключові поняття

Поняття	Пояснення
самвидав	самостійне виготовлення й поширення неофіційних текстів без державного дозволу
тамвидав	видання за кордоном творів, які не могли бути надруковані в СРСР
цензура	державний контроль за інформацією та публікаціями
опозиційна література	тексти, що критикують офіційну політику або порушують заборонені теми

4. Постаті та організації

- В'ячеслав Чорновіл
- Василь Стус
- Євген Сверстюк
- Іван Світличний
- Микола Руденко
- видавництво «Смолоскип»

5. Причина → подія → наслідок

Цензура й відсутність вільної преси

Машинописні копії → «Український вісник» → передавання за кордон → передрук «Смолоскипом» → репресії

Збереження незалежної інформації та руйнування державної інформаційної монополії

Підсумок уроку

Самвидав перетворював приватний машинописний текст на інструмент громадського спротиву. Через копіювання, мережі довіри та закордонні видавництва заборонені матеріали ставали доступними тисячам читачів.